

SĄDOWE POSTĘPOWANIE EGZEKUCYJNE W SPRAWACH CYWILNYCH

Andrzej Marciniak

NOWELIZACJA KPC 2023

WYDANIE

2

SĄDOWE POSTĘPOWANIE EGZEKUCYJNE W SPRAWACH CYWILNYCH

Andrzej Marciniak

BIBLIOTEKA SĄDOWA

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

WYDANIE

2

Stan prawny na 1 lipca 2023 r.

Wydawca
Agata Jędrasik

Redaktor prowadzący
Katarzyna Gierłowska

Opracowanie redakcyjne
Violet Design

Projekt okładek serii
Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2023

ISBN 978-83-8328-790-4
2. wydanie

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 728 313 462
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	13
---------------------	----

Przedmowa.....	17
----------------	----

Część pierwsza ZAGADNIENIA OGÓLNE

Rozdział 1

Uwagi wstępne.....	21
1.1. Pojęcie i cel egzekucji oraz postępowania egzekucyjnego	21
1.2. Egzekucja a państwo.....	26
1.3. Rodzaje egzekucji i postępowania egzekucyjnego	32
1.4. Postępowanie egzekucyjne a postępowanie cywilne rozpoznawcze	35
1.5. Zasady postępowania egzekucyjnego	40
1.5.1. Uwagi wstępne	40
1.5.2. Zasada dyspozycyjności	42
1.5.3. Zasada formalizmu postępowania.....	45
1.5.4. Inne zasady	47
1.6. Pozaegzekucyjne tryby zaspokojenia wierzyciela	61
1.7. Jurysdykcja krajowa w postępowaniu egzekucyjnym	64

Rozdział 2

Źródła sądowego prawa egzekucyjnego	69
2.1. Źródła prawa egzekucyjnego.....	69
2.2. Problem kodyfikacji prawa postępowania egzekucyjnego.....	75
2.3. Literatura prawa egzekucyjnego	77

Rozdział 3

Stosunek sądowego postępowania egzekucyjnego do innych postępowań	83
3.1. Stosunek sądowego postępowania egzekucyjnego do postępowania egzekucyjnego w administracji	83

3.2. Stosunek sądowego postępowania egzekucyjnego do postępowania upadłościowego.....	86
3.3. Stosunek sądowego postępowania egzekucyjnego do postępowania restrukturyzacyjnego.....	91
3.4. Stosunek sądowego postępowania egzekucyjnego do postępowania karnego wykonawczego.....	97

Rozdział 4

Podmioty postępowania egzekucyjnego.....	103
4.1. Uwagi wprowadzające.....	103
4.2. Organy egzekucyjne.....	105
4.2.1. Rodzaje i właściwość organów egzekucyjnych.....	105
4.2.2. Wyłączenie sędziego i komornika sądowego.....	112
4.2.3. Sąd rejonowy jako sąd egzekucyjny.....	113
4.2.4. Nadzór sądu rejonowego nad czynnościami komornika.....	114
4.2.5. Nadzór administracyjny i samorządowy nad komornikiem.....	118
4.2.6. Odpowiedzialność odszkodowawcza i dyscyplinarna komornika.....	120
4.2.7. Inne organy postępowania egzekucyjnego.....	124
4.3. Uczestnicy właściwego postępowania egzekucyjnego.....	126
4.3.1. Strony.....	126
4.3.2. Zdolność sądowa, zdolność procesowa i legitymacja procesowa....	129
4.3.3. Współuczestnictwo.....	132
4.3.4. Inni uczestnicy.....	134
4.3.5. Pełnomocnictwo w postępowaniu egzekucyjnym.....	135

Rozdział 5

Czynności postępowania egzekucyjnego.....	139
5.1. Pojęcie, rodzaje i ogólna charakterystyka.....	139
5.2. Pojęcie i system środków przymusu.....	142

Rozdział 6

Koszty postępowania egzekucyjnego.....	159
6.1. Pojęcie i rodzaje kosztów postępowania egzekucyjnego.....	159
6.2. Funkcje kosztów postępowania egzekucyjnego.....	168
6.3. Zwolnienie od kosztów sądowych i komorniczych oraz obniżenie opłaty komorniczej.....	171
6.4. Zasady zwrotu kosztów postępowania egzekucyjnego.....	174
6.5. Czasowy zasięg mocy obowiązującej ustawy o kosztach komorniczych.....	177

Rozdział 7

Podstawy egzekucji.....	181
7.1. Uwagi wstępne.....	181

7.2. Tytuły egzekucyjne	184
7.3. Klauzula wykonalności	195
7.3.1. Pojęcie i ogólna charakterystyka klauzuli wykonalności.....	195
7.3.2. Nadanie klauzuli wykonalności krajowym tytułom egzekucyjnym	197
7.4. Wydanie dalszego i ponownego tytułu wykonawczego.....	212
7.5. Tytuły wykonawcze szczególne.....	215
7.6. Europejskie tytuły wykonawcze	223
7.6.1. Rodzaje. Ogólna charakterystyka	223
7.6.2. Dostosowanie europejskiego tytułu wykonawczego.....	228
7.6.3. Odmowa wykonania europejskiego tytułu wykonawczego.....	230
7.7. Europejskie zaświadczenia, wyciągi i stwierdzenia sądu polskiego	233
7.7.1. Uwagi ogólne.....	233
7.7.2. Zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego	234
7.7.3. Stwierdzenie wykonalności europejskiego nakazu zapłaty	239
7.7.4. Zaświadczenie dotyczące orzeczenia wydanego w europejskim postępowaniu w sprawach drobnych roszczeń	240
7.7.5. Zaświadczenia dotyczące orzeczeń, ugód i innych tytułów egzekucyjnych w sprawach cywilnych i handlowych	241
7.7.6. Wyciągi z orzeczeń, ugód i innych tytułów egzekucyjnych w sprawach alimentacyjnych	243
7.7.7. Zaświadczenia dotyczące orzeczeń obejmujących środki ochrony w sprawach cywilnych	244

Rozdział 8

Środki zaskarżenia	247
8.1. Pojęcie i systematyka środków zaskarżenia	247
8.2. Zażalenie.....	248
8.3. Skarga na czynności komornika i skarga na postanowienie referendarza sądowego	254
8.3.1. Skarga na czynności komornika	254
8.3.2. Skarga na postanowienie referendarza sądowego.....	260
8.4. Zarzuty przeciwko planowi podziału sumy uzyskanej z egzekucji.....	263
8.5. Skarga na plan podziału sumy uzyskanej z egzekucji przez zarząd przymusowy	265
8.6. Skarga kasacyjna i skarga o wznowienie postępowania.....	265
8.7. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia	266
8.8. Skarga na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki	267
8.9. Skarga nadzwyczajna	269

Rozdział 9

Wszczęcie egzekucji i dalsze czynności egzekucyjne	273
9.1. Wszczęcie egzekucji	273
9.2. Dalsze czynności egzekucyjne	287
9.3. Zbieg egzekucji i zabezpieczenia roszczeń	294
9.3.1. Uwagi wstępne	294
9.3.2. Zbieg egzekucji sądowej i administracyjnej	296
9.3.3. Zbieg egzekucji sądowych	300
9.3.4. Zbieg egzekucji i zabezpieczenia roszczeń.....	300

Rozdział 10

Zawieszenie, ograniczenie i umorzenie postępowania egzekucyjnego.....	307
10.1. Uwagi wstępne.....	307
10.2. Zawieszenie postępowania egzekucyjnego	308
10.3. Wstrzymanie czynności egzekucyjnych i egzekucji	315
10.4. Ograniczenie postępowania egzekucyjnego do środków zabezpieczających.....	316
10.5. Umorzenie postępowania egzekucyjnego	319

Rozdział 11

Ograniczenia egzekucji	325
11.1. Uwagi ogólne	325
11.2. Ograniczenia egzekucji o charakterze podmiotowym.....	325
11.3. Ograniczenia egzekucji o charakterze przedmiotowym.....	326

Rozdział 12

Powództwa przeciwegzekucyjne.....	335
12.1. Uwagi wstępne.....	335
12.2. Powództwo opozycyjne.....	337
12.2.1. Rodzaje powództw opozycyjnych.....	337
12.2.2. Powództwo o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności	337
12.2.3. Powództwo o ustalenie nieistnienia należności	343
12.2.4. Powództwo o ustalenie utraty wykonalności tytułu egzekucyjnego i wykonawczego.....	344
12.2.5. Powództwo o umorzenie sądowego albo administracyjnego postępowania egzekucyjnego	344
12.3. Powództwo ekscydencyjne albo interwencyjne.....	345

Część druga

EGZEKUCJA ŚWIADCZEŃ PIENIĘŻNYCH

Rozdział 13

Egzekucja z ruchomości	353
13.1. Uwagi wstępne.....	353
13.2. Zajęcie ruchomości	354
13.3. Dozór zajętych ruchomości	358
13.4. Sprzedaż.....	360
13.5. Sprzedaż w drodze licytacji elektronicznej	367

Rozdział 14

Egzekucja z wynagrodzenia za pracę	373
14.1. Uwagi wstępne.....	373
14.2. Zajęcie wynagrodzenia za pracę	375
14.3. Skutki zajęcia	376
14.4. Dalsze czynności egzekucyjne	379

Rozdział 15

Egzekucja z rachunków bankowych	381
15.1. Uwagi wstępne.....	381
15.2. Egzekucja z rachunku zwykłego.....	383
15.3. Egzekucja z rachunku wspólnego.....	386
15.4. Egzekucja z rachunku, na który wystawiono dowód imienny.....	387

Rozdział 16

Egzekucja z innych wierzytelności.....	391
16.1. Pojęcie innych wierzytelności	391
16.2. Ogólna charakterystyka egzekucji z innych wierzytelności.....	392
16.3. Zajęcie wierzytelności	393
16.4. Realizacja zajętej wierzytelności.....	398

Rozdział 17

Egzekucja z innych praw majątkowych.....	403
17.1. Pojęcie innych praw majątkowych.....	403
17.2. Uwagi ogólne o egzekucji z innych praw majątkowych.....	404
17.3. Zajęcie innego prawa majątkowego.....	405
17.4. Realizacja zajęcia.....	409
17.5. Egzekucja z instrumentów finansowych	410

Rozdział 18

Wyjawienie majątku	415
18.1. Uwagi wprowadzające	415
18.2. Przesłanki wyjawienia majątku	416
18.3. Przebieg postępowania	417
18.4. Przedmiotowy zasięg mocy obowiązującej przepisów o wyjawieniu majątku	421

Rozdział 19

Egzekucja z nieruchomości	423
19.1. Uwagi wstępne	423
19.2. Zwyczajna egzekucja z nieruchomości.....	426
19.2.1. Uwagi ogólne	426
19.2.2. Zająęcie	427
19.2.3. Opis i oszacowanie.....	434
19.2.4. Licytacja.....	438
19.2.5. Sprzedaż nieruchomości w drodze licytacji elektronicznej.....	446
19.2.6. Przybicie	450
19.2.7. Przesądzenie własności	452
19.2.8. Przedmiotowy zasięg mocy obowiązującej przepisów o egzekucji z nieruchomości.....	454
19.3. Egzekucja z ułamkowej części nieruchomości	455
19.4. Egzekucja z użytkowania wieczystego.....	456
19.5. Uproszczona egzekucja z nieruchomości	457
19.6. Egzekucja ze statków morskich.....	459
19.7. Egzekucja ze spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu oraz z miejsc postojowych w garażach wielostanowiskowych i garaży wolnostojących	462
19.8. Egzekucja z lokali stanowiących odrębne nieruchomości.....	462

Rozdział 20

Podział sumy uzyskanej z egzekucji	465
20.1. Plan podziału sumy uzyskanej z egzekucji	465
20.1.1. Uwagi ogólne	465
20.1.2. Zasada uprzywilejowania	467
20.1.3. Zasada równorzędności	475
20.2. Postępowanie podziałowe.....	476
20.2.1. Wszczęcie postępowania	476
20.2.2. Uczestnicy postępowania.....	477
20.2.3. Plan podziału	479
20.2.4. Wykonanie planu podziału	482

Część trzecia

SZCZEGÓLNE RODZAJE EGZEKUCJI

Rozdział 21

Egzekucja świadczeń niepieniężnych	487
21.1. Uwagi wstępne.....	487
21.2. Egzekucja wydania rzeczy ruchomej	487
21.3. Egzekucja wydania nieruchomości, statku albo opróżnienia pomieszczenia.....	489
21.4. Egzekucja wykonania czynności, którą za dłużnika może wykonać także inna osoba.....	493
21.5. Egzekucja wykonania czynności, której za dłużnika nie może wykonać inna osoba	494
21.6. Egzekucja zaniechania pewnej czynności lub nieprzeszkodzenia czynności wierzyciela	499

Rozdział 22

Egzekucja z udziałem Skarbu Państwa, Narodowego Banku Polskiego i przedsiębiorców	503
22.1. Egzekucja z udziałem Skarbu Państwa	503
22.2. Egzekucja z udziałem Narodowego Banku Polskiego	506
22.3. Egzekucja z udziałem przedsiębiorców.....	507
22.3.1. Uwagi wstępne.....	507
22.3.2. Przedmiotowe ograniczenia egzekucji.....	508
22.3.3. Egzekucja przez zarząd przymusowy	509
22.3.4. Egzekucja przez sprzedaż przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego	512

Rozdział 23

Egzekucja w celu zniesienia współwłasności nieruchomości w drodze sprzedaży publicznej	517
23.1. Ogólna charakterystyka	517
23.2. Przebieg egzekucji	518

Rozdział 24

Egzekucja świadczeń alimentacyjnych.....	521
24.1. Cel egzekucji. Pojęcie świadczeń alimentacyjnych	521
24.2. Odrębności egzekucji	521
24.3. Fundusz alimentacyjny	525
24.4. Odpowiedzialność pracodawcy dłużnika alimentacyjnego	525
24.5. Odpowiedzialność karna dłużnika alimentacyjnego	526

Bibliografia.....	527
--------------------------	------------

PRZEDMOWA

W ostatnich latach nastąpiły w Polsce zasadnicze przemiany polityczne i gospodarcze. Rozwojowi gospodarki rynkowej towarzyszył intensywny rozwój działalności kredytowej. W rezultacie tych przemian wzrosło istotnie znaczenie egzekucji sądowej jako niezbędnego instrumentu procesowego mającego na celu ochronę praw podmiotowych. W latach tych nastąpił również wzrost ogólnego zainteresowania postępowaniem egzekucyjnym w sprawach cywilnych. Świadczą o tym zarówno liczne zmiany prawa regulującego to postępowanie, czyli prawa egzekucyjnego, jak i znaczny wzrost liczby wypowiedzi Sądu Najwyższego i Trybunału Konstytucyjnego poświęconych wykładni tego prawa. Obserwujemy też duże zainteresowanie problematyką prawa egzekucyjnego w literaturze prawa postępowania cywilnego.

Egzekucja sądowa stała się w ostatnich latach poważnym problemem społecznym. W środkach masowego przekazu pojawiają się wypowiedzi publicystyczne na jej temat wykazujące często, niestety, brak znajomości elementarnych zasad rządzących sądowym postępowaniem egzekucyjnym. Towarzyszą temu niejednokrotnie publiczne wypowiedzi czołowych polityków państwowych i samorządowych oraz – niestety – niektórych sędziów o odmowie wykonania prawomocnego wyroku sądowego, co nie spotyka się z żadnymi konsekwencjami. Przyczynia się to niewątpliwie do kształtowania społecznie niewłaściwych wzorców zachowań i postaw, lekceważenia prawa i wymiaru sprawiedliwości. Zjawiskom takim przeciwdziałać może m.in. pogłębiona znajomość prawa egzekucyjnego i wartości, którym ono służy.

Poznanie prawa egzekucyjnego, jego idei i założeń powinno służyć również ustawodawcy w nadawaniu sądowemu postępowaniu egzekucyjnemu najbardziej optymalnego kształtu legislacyjnego. Jest to konieczne nie tylko ze względu na skuteczność egzekucji, niezbędnej do właściwej ochrony praw wierzyciela, ale także na potrzebę ochrony praw dłużnika oraz osób trzecich. W trybie postępowania egzekucyjnego dochodzi bowiem do silnej ingerencji organów egzekucyjnych w sferę konstytucyjnie chronionych praw i wolności człowieka i obywatela.

Akty prawne normujące postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych są nowelizowane najczęściej w okresach społecznej krytyki niskiej efektywności egzekucji sądowej.

Podjęte w tym zakresie wysiłki legislacyjne nie zawsze przynoszą oczekiwane rezultaty. Jest to zrozumiałe, jeżeli ma się na uwadze fakt, że zasadniczym czynnikiem decydującym o skuteczności egzekucji sądowej jest stan majątkowy dłużnika. Najdoskonalszy system prawa egzekucyjnego i najlepiej zorganizowany system organów egzekucyjnych nie przyniesie oczekiwanych efektów, jeżeli dłużnik nie dysponuje odpowiednim majątkiem. W sferze zobowiązań umownych powinno to zmuszać do starannego doboru kontrahentów oraz właściwego zabezpieczania wierzytelności.

Książka ukazuje aktualny zarys sądowego postępowania egzekucyjnego w sprawach cywilnych. Wskazane zostały możliwie wyczerpująco przepisy regulujące postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych. Dotyczy to zarówno przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, ustawy o komornikach sądowych, ustawy o kosztach komorniczych oraz innych ustaw, jak i przepisów wykonawczych. Powinno to ułatwić studia nad prawem egzekucyjnym przez sięganie do właściwych przepisów. Powiązania pomiędzy niektórymi zagadnieniami zostały zaznaczone przez odesłanie do innych odpowiednich fragmentów książki.

Rozdział 1

UWAGI WSTĘPNE

1.1. Pojęcie i cel egzekucji oraz postępowania egzekucyjnego

Głównym celem postępowania cywilnego jest realizacja norm prawa cywilnego. Osiągnięcie tego celu nie zawsze jest możliwe w rozpoznawczym stadium postępowania cywilnego (procesie, postępowaniu nieprocesowym). Postępowanie rozpoznawcze ma zasadniczo na celu ustalenie istnienia lub nieistnienia normy prawnej indywidualno-konkretnej. Do urzeczywistnienia niektórych norm prawnych nie wystarczy ich ustalenie w postępowaniu rozpoznawczym, lecz konieczne jest ponadto zastosowanie się do ich treści. Dotyczy to norm nakazujących i zakazujących, czyli nakładających na dany podmiot obowiązek określonego zachowania, z wyjątkiem norm nakazujących złożenie oznaczonego oświadczenia woli, których urzeczywistnienie następuje przez ich kształtujące ustalenie (art. 64 k.c., art. 1047 k.p.c.).

W uwagach dotyczących realizacji norm prawnych mamy na względzie normy o charakterze indywidualno-konkretnym. Norma tego rodzaju obejmuje swym działaniem podmioty indywidualnie oznaczone oraz stan faktyczny, który nie jest jedynie przyjętą w ustawie hipotezą, lecz stanem zaszłym w rzeczywistości. W przeciwieństwie do norm o charakterze generalno-abstrakcyjnym albo ogólnych, które występują w przepisach aktów normatywnych (np. w art. 222, 353, 415 k.c.), normy indywidualno-konkretne powstają wraz z powstaniem w rzeczywistości stanu faktycznego określonego w hipotezie danej normy ustawowej. Postępowanie cywilne służy ustalaniu i urzeczywistnianiu norm indywidualno-konkretnych¹.

Nałożony normą prawną obowiązek określonego zachowania się, czyli świadczenia, może polegać na daniu pieniędzy lub innej rzeczy (*dare*), wykonaniu określonej czynności (*facere*), zaniechaniu pewnej czynności lub nieprzeszkadzaniu czynności drugiego

¹ Por. J. Wróblewski, *Norma generalna i norma indywidualna*, ZNUŁ, „Nauki Humanistyczno-Społeczne” 1962/23, seria I, s. 3 i n.; W. Broniewicz, A. Marciniak, I. Kunicki, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 2020, s. 38 i n.; L. Morawski, *Wstęp do prawoznawstwa*, Toruń 2004, s. 60 i n.

podmiotu (*non facere, pati*)². Podporządkowanie się takiemu obowiązkowi powinno nastąpić przez dobrowolne spełnienie świadczenia. W przeciwnym wypadku zachodzi konieczność przymusowego urzeczywistnienia wspomnianej normy prawnej w drodze egzekucji.

Urzeczywistnienie normy prawnej w takim trybie jest możliwe po uprzednim ustaleniu jej istnienia w odpowiednim akcie, który w najwyższym stopniu daje pewność, że ustalona nim norma prawna, nakładająca obowiązek świadczenia, rzeczywiście istnieje. Akt taki nazywany jest w prawie egzekucyjnym **tytułem wykonawczym**. Stanowi on podstawę egzekucji (art. 776 k.p.c.). Wyjątkowo podstawą egzekucji może być **tytuł egzekucyjny**. Tytuł wykonawczy i tytuł egzekucyjny powstają zazwyczaj w postępowaniu cywilnym; mogą powstać jednak w trybie pozasądowym (zob. rozdział 7).

Istotną cechą egzekucji jest **przymus**, będący atrybutem władzy państwowej. W nim zasadniczo wyraża się różnica między dobrowolnym spełnieniem przez dłużnika świadczenia należnego wierzycielowi a uzyskaniem tego świadczenia w drodze egzekucji.

Przymusowe urzeczywistnianie norm prawnych w drodze egzekucji należy do zadań państwa, które powołuje do tego odpowiednie organy, zwane organami egzekucyjnymi (np. art. 760¹, 761, 804, 818 k.p.c.), szczegółowo reguluje przebieg postępowania mającego na celu przeprowadzenie egzekucji, zwanego postępowaniem egzekucyjnym, oraz zapewnia kontrolę procesową sądu nad czynnościami egzekucyjnymi.

Na podstawie uwag poczynionych na temat egzekucji można sformułować jej następującą definicję.

Egzekucja polega na zastosowaniu przez powołane do tego organy egzekucyjne przewidzianych prawem środków przymusu w celu uzyskania od dłużnika należnego wierzycielowi świadczenia ustalonego w odpowiednim akcie (tytułe wykonawczym albo tytułe egzekucyjnym).

W nauce postępowania cywilnego zgodnie podkreśla się przydatność oraz duże walory jurydyczne egzekucji jako niezwyklego instrumentu prawnoprocesowego w skutecznej realizacji norm prawnych. Egzekucja niesie jednak ze sobą dla dłużnika wiele niekorzystnych następstw, urastających często do poważnych problemów życiowych i społecznych. Charakterystyczny dla egzekucji element przymusu powoduje, że w zakresie stosunków cywilnoprawnych jest ona jedną z najdalej idących sankcji prawnych. Zaznaczyć przy

² Podział ten, stanowiący pewną reminiscencję podziału wywodzącego się z prawa rzymskiego, znajduje swoje uzasadnienie w prawie egzekucyjnym, które reguluje egzekucję świadczeń pieniężnych (art. 844–1022 k.p.c.), wydanie ruchomości albo innej rzeczy (art. 1041–1046 k.p.c.), wykonanie określonej czynności (art. 1049–1050 k.p.c.), zaniechanie pewnej czynności lub nieprzeszkadzanie czynności wierzyciela (art. 1051 k.p.c.).

tym wypada, że egzekucja w postępowaniu cywilnym nie jest konieczna jak kara w postępowaniu karnym, gdyż dłużnik może zawsze jej uniknąć, spełniając dobrowolnie świadczenie, do którego jest zobowiązany.

Niezbędne do zaspokojenia roszczeń wierzyciela zastosowanie przewidzianych prawem środków przymusu wiąże się z silną ingerencją organów egzekucyjnych w zagwarantowaną przepisami Konstytucji RP sferę wolności i praw człowieka i obywatela. Dotyczy to w szczególności prawa do nietykalności i wolności osobistej, prawa do nienaruszalności mieszkania, prawa własności i innych praw majątkowych oraz wolności działalności gospodarczej. W związku z tym dyspozycja środkami przymusu przez organy egzekucyjne musi być ustawowo ściśle określona. Podstawowe znaczenie w tym zakresie ma kwestia prawnej regulacji przesłanek, od których zależy wszczęcie i przeprowadzenie egzekucji. Chodzi przy tym o eliminację niebezpiecznej dowolności w zakresie stosowania środków przymusu, a tym samym zapewnienie dłużnikowi ochrony przed nieuzasadnioną w świetle prawa egzekucją. Nabiera to szczególnego znaczenia w tych systemach prawa procesowego, w których – podobnie jak w systemie prawa polskiego – nastąpiło dość znaczne odgraniczenie postępowania egzekucyjnego od postępowania rozpoznawczego oraz ustrojowo-organizacyjne wyodrębnienie i usamodzielnienie organów egzekucyjnych, które stosownie do ich funkcji uwolnione zostały od zadań jurysdykcyjnych. Wszystkie te potrzeby zaspokaja **postępowanie egzekucyjne, które można określić jako ogół prawnie zorganizowanych czynności związanych z egzekucją.**

W świetle postanowień Kodeksu postępowania cywilnego należy wyróżnić postępowanie egzekucyjne w szerszym i ścisłym znaczeniu. **Postępowanie egzekucyjne w szerszym znaczeniu** oznacza całość materii uregulowanej w części trzeciej Kodeksu, obejmującej zarówno postępowanie o nadanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności, jak i postępowanie mające na celu przeprowadzenie egzekucji oraz postępowanie dotyczące podziału sumy uzyskanej z egzekucji. Natomiast **postępowanie egzekucyjne w ścisłym znaczeniu** oznacza jedynie postępowanie mające na celu przeprowadzenie egzekucji, na określenie którego w doktrynie używany jest termin „właściwe postępowanie egzekucyjne”. Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego posługują się pojęciem postępowania egzekucyjnego najczęściej w znaczeniu ścisłym.

Postępowanie egzekucyjne i egzekucja to dwa podstawowe pojęcia sądowego prawa egzekucyjnego. Rozróżnienie tych pojęć w Kodeksie postępowania cywilnego nie zostało jednak przeprowadzone z pełną konsekwencją. Większość przepisów tego Kodeksu zachowuje należytą dystynkcję między pojęciem egzekucji a pojęciem postępowania egzekucyjnego. Obserwujemy jednak niestety zwiększającą się liczbę przepisów Kodeksu używających tych pojęć w sposób zamienny. W rezultacie powstają pewne nieprawidłowości przy posługiwaniu się pojęciami, o których mowa, polegające przede wszystkim na utożsamianiu postępowania egzekucyjnego z egzekucją. Uwzględniając wyniki głębszych studiów teoretycznych, precyzujących znaczenie obu wymienionych

pojęć i ustalających ich wzajemny stosunek, należy stwierdzić, że czym innym jest postępowanie egzekucyjne, a czym innym egzekucja; każdemu z tych pojęć trzeba nadawać odrębne znaczenie³.

Podkreślając różnice między egzekucją a postępowaniem egzekucyjnym wynikające ze sformułowanych definicji tych pojęć, należy podnieść, że **postępowanie egzekucyjne jest tylko sposobem przeprowadzenia egzekucji. Ta ostatnia zaś nie może się odbyć inaczej, jak tylko w ramach postępowania egzekucyjnego.** Różnice w tym względzie są szczególnie wyraźne, jeżeli uwzględni się chwile wszczęcia postępowania egzekucyjnego i egzekucji. Zgodnie z art. 796 k.p.c. wszczęcie egzekucji następuje w zasadzie na wniosek wierzyciela. Złożenie wniosku o to wszczęcie nie wszczyna jeszcze egzekucji, lecz jedynie postępowanie egzekucyjne. Wszczęcie egzekucji następuje dopiero z chwilą dokonania przez organ egzekucyjny pierwszej czynności egzekucyjnej, przy której doręcza się dłużnikowi zawiadomienie o wszczęciu egzekucji (art. 805 k.p.c.). Stosując pewne uproszczenie, które prowadzi do istotnych uogólnień, można powiedzieć, że postępowanie egzekucyjne wszczyna wierzyciel, natomiast egzekucję – organ egzekucyjny. Między złożeniem wniosku o wszczęcie egzekucji a jej wszczęciem organ egzekucyjny podejmuje czynności, które nie są jeszcze czynnościami egzekucyjnymi, a służą m.in. uzupełnieniu braków formalnych wniosku o wszczęcie egzekucji lub usunięciu niektórych przyczyn niedopuszczalności tego wniosku. Postępowanie egzekucyjne może ograniczyć się do tego stadium początkowego i wówczas do wszczęcia egzekucji nie dojdzie. Dzieje się tak np. w razie zwrotu wniosku o wszczęcie egzekucji lub umorzenia na tym wstępnym etapie postępowania egzekucyjnego. Różnice między egzekucją a postępowaniem egzekucyjnym uwypukla również ustawowa możliwość prowadzenia przeciwko dłużnikowi egzekucji kilkoma sposobami, wskazanymi przez wierzyciela w jednym wniosku o wszczęcie egzekucji (art. 799 k.p.c.). Złożenie takiego wniosku wszczyna jedno postępowanie egzekucyjne, w ramach którego prowadzi się kilka odrębnych egzekucji (np. egzekucję jednego świadczenia pieniężnego z wynagrodzenia za pracę i z nieruchomości dłużnika). Odrębność tych dwóch egzekucji jest szczególnie widoczna na etapie sporządzania planów podziału sumy uzyskanej z tych egzekucji. Dla każdej z egzekucji musi być sporządzony odrębny plan podziału.

Egzekucja zostaje efektywnie zakończona z chwilą uzyskania od dłużnika, a niekiedy od osoby trzeciej, przedmiotu dochodzonego świadczenia, na określenie którego w egzekucji świadczeń pieniężnych ustawa używa zwrotu „suma uzyskana z egzekucji” lub „suma uzyskana przez egzekucję” (zob. art. 1023–1040 k.p.c.). Uzyskanie przez komornika tej sumy nie kończy jeszcze postępowania egzekucyjnego. Przechodzi ono do swego ostatniego stadium, w którym zależnie od okoliczności dokonywane są różne czynności, np. wydanie wierzycielowi przedmiotu wyegzekwowanego świadczenia, złożenie przedmiotu tego świadczenia do depozytu Ministra Finansów, przysądzenie własności, sporządzenie planu podziału sumy uzyskanej przez egzekucję i ewentualne

³ Por. W. Broniewicz, *Postępowanie egzekucyjne i egzekucja w sprawach cywilnych*, PiP 1980/8, s. 39 i n.

postępowanie wywołane zaskarżeniem tego planu. Ukończenie postępowania egzekucyjnego w takim wypadku komornik stwierdza postanowieniem, rozstrzygając o kosztach (art. 816 § 3 k.p.c.). Postępowanie egzekucyjne na tym ostatnim etapie może zostać również ukończone przez jego umorzenie. Natomiast bezskuteczność egzekucji nie kończy postępowania egzekucyjnego. Niezbędne do tego jest umorzenie postępowania egzekucyjnego z urzędu (art. 824 § 1 pkt 3 k.p.c.).

Zarówno w doktrynie, jak i w praktyce sądowej oraz potocznym użyciu zwykło się posługiwać pojęciem „postępowanie wykonawcze” na określenie postępowania egzekucyjnego. Mimo istniejących pomiędzy pojęciem postępowania egzekucyjnego a pojęciem postępowania wykonawczego powiązań i współzależności, nie ma podstaw do utożsamiania tych różnych pojęć. **Postępowanie wykonawcze** jest pojęciem szerszym, odnoszącym się zarówno do przymusowego wykonania tytułu wykonawczego w drodze egzekucji, jak i innych sposobów jego wykonania. W tym ostatnim wypadku chodzi o przewidziane przepisami prawa możliwości przymusowego zaspokojenia wierzyciela bez przeprowadzania postępowania egzekucyjnego i związanego z tym udziału organu egzekucyjnego (zob. pkt 1.6). **Postępowanie egzekucyjne** jest natomiast pojęciem węższym, związanym z wykonaniem tytułu wykonawczego w drodze egzekucji.

W aktach normatywnych oraz w języku prawniczym na określenie egzekucji w sprawach cywilnych używa się często nazwy „**egzekucja sądowa**”, a na określenie postępowania egzekucyjnego w sprawach cywilnych – nazwy „**sądowe postępowanie egzekucyjne**”. Należy sądzić, że te nazwy, pozostawiając na uboczu specyfikę i charakter spraw objętych zakresem postępowania egzekucyjnego, większy akcent kładą na identyfikację występujących w nim organów egzekucyjnych. W istocie rzeczy nazwy „egzekucja sądowa” i „sądowe postępowanie egzekucyjne” służą pewnej typizacji egzekucji i postępowania egzekucyjnego celem uzyskania dostatecznej jasności co do ich rodzaju. Chodzi w nich zwłaszcza o odróżnienie egzekucji i postępowania egzekucyjnego w sprawach cywilnych od egzekucji i postępowania egzekucyjnego w administracji, na oznaczenie których używa się w ustawodawstwie odpowiednio nazw „egzekucja administracyjna” i „administracyjne postępowanie egzekucyjne”. Pozostawiamy jednak na uboczu kwestię semantycznej poprawności przytoczonych nazw. Interesujące nas nazwy „egzekucja sądowa” i „sądowe postępowanie egzekucyjne” na dobre utrwaliły się w ustawodawstwie, doktrynie oraz w praktyce sądowej i wywołują właściwe skojarzenia. Mogą być zatem używane z powodzeniem, stosownie do kontekstu wypowiedzi, na oznaczenie egzekucji i postępowania egzekucyjnego w sprawach cywilnych.

Egzekucja ma przede wszystkim **istotne znaczenie dla wierzyciela**, gdyż zapewnia mu należne środki, niezbędne zwłaszcza do utrzymania się (np. alimenty) oraz do prowadzenia działalności gospodarczej, a także do utrzymania związanej z tą działalnością zdolności kredytowej. Zdolność ta w warunkach gospodarki rynkowej przeciwdziała zatorom płatniczym, obniża wartość kredytu, a w konsekwencji powoduje rozwój sto-

W książce przedstawiono zarys sądowego postępowania egzekucyjnego w sprawach cywilnych. W sposób usystematyzowany omówiono regulacje prawne dotyczące tego postępowania – zawarte zarówno w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego, jak i innych ustaw oraz przepisach wykonawczych. Uwzględnione zostały zmiany ustawodawcze dokonane w latach 2019–2023 m.in. ustawami z 28 maja 2021 r. (Dz.U. poz. 1090), która weszła w życie 3 lipca 2021 r., oraz z 9 marca 2023 r. (Dz.U. poz. 614), która w znacznej części weszła w życie 1 lipca 2023 r.

Autor przybliży nowe uregulowania dotyczące m.in.:

- podstawy egzekucji sądowej,
- w tym tytułów egzekucyjnych i klauzuli wykonalności,
- odmowy wszczęcia egzekucji sądowej,
- skargi na czynności komornika sądowego,
- zażalenia na postanowienia sądu,
- zawieszenia i umorzenia postępowania egzekucyjnego,
- sprzedaży ruchomości i nieruchomości w drodze licytacji elektronicznej,
- oszacowania nieruchomości,
- podziału sumy uzyskanej z egzekucji,
- egzekucji świadczeń niepieniężnych,
- w tym w sprawach o naruszenie dóbr osobistych.

W książce powołano orzecznictwo Sądu Najwyższego i Trybunału Konstytucyjnego oraz przedstawiono poglądy doktryny.

Publikacja jest przeznaczona dla prawników praktyków, w tym zwłaszcza sędziów, komorników sądowych, adwokatów i radców prawnych, doradców podatkowych, pracowników administracji oraz firm zajmujących się egzekucyjnym dochodzeniem należności. Zainteresuje także aplikantów oraz doktorantów kierunków prawniczych, a ze względu na warstwę teoretyczną – przedstawicieli doktryny.

Andrzej Marciniak – profesor doktor habilitowany nauk prawnych; profesor zwyczajny Uniwersytetu Łódzkiego; były kierownik Katedry Postępowania Cywilnego II na Wydziale Prawa i Administracji UŁ; przewodniczący Rady Naukowej Ośrodka Naukowo-Szkoleniowego przy Krajowej Radzie Komorniczej w Warszawie; autor wielu publikacji z zakresu postępowania cywilnego, w tym zwłaszcza postępowania egzekucyjnego.

Kup e-book i czytaj
w aplikacji Smarteca

ZAMÓWIENIA:
INFOLINIA: 801 04 45 45
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL
WWW.PROFINFO.PL

CENA 249 ZŁ (W TYM 5% VAT)